

Eksāmenu rezultāti – līdzīgi kā pagājušajā gadā

Jana Skrivļa-Čevere

Ir jūlijs, mēnesis, kuru skolu absolventi gaida ar nelielu (vai lielāku) satraukumu un, iespējams, arī bažām par to, kādi tad būs eksāmenu rezultāti. Valsts izglītības un satura centra apkopotie dati liecina, ka šogad rezultāti būtiski neatšķiras no pagājušajā gadā. Jāatgādina, ka šogad, lai eksāmens būtu nokārtots sekmīgi, 9. klašu skolēniem bija jāpārsniedz 10 % sliekšnis, bet 12. klašu – 15 %.

Runājot par 9. klašu eksāmeniem, salīdzinot ar 2022./2023. mācību gadu, šogad latviešu valodas eksāmena rezultāts ir paaugstinājies, savukārt angļu valodas un matemātikas eksāmenu vidējie rezultāti ir nedaudz samazinājušies, augstākie rezultāti iegūti angļu valodas eksāmenā. Tāpat secināms, ka šogad ir mazāk skolēnu, kuri eksāmenu darbā nav sasnieguši 10 % sliekšni. Ja pagājušajā gadā 1059 eksāmenu darbos netika iegūti 10 %, tad šogad 10 % vērtējums nav sasniegts 915 eksāmenu darbos.

Šis bija otrs mācību gads, kurā vidējās izglītības posmā skolēni kārtēja centralizētos eksāmenus optimālajā, augstākajā un vispārīgajā (profesionālās izglītības iestādēs) līmenī. Līdzīgi kā pamatskolas eksāmenus, arī te gan optimālajā, gan augstākajā līmenī kopumā augstākais vidējais rezultāts sasniegts svešvalodās, visaugstākais – optimālajā līmenī franču valodā (81 %). Tikmēr 15 % minimālā kopvērtējuma sliekšni nav varējuši sasniegt aptuveni 30 angļu valodas, sociālo zinātņu, latviešu valodas un literatūras augstākā mācību satura apguves līmeņa eksāmenu kārtotāji, 10 bioloģijas un programmēšanas eksāmenu kārtotāji, 15 skolēni, kas kārtājuši fizikas, ģeogrāfijas un vēstures eksāmenus, viens dizaina un tehnoloģiju, 25 ķīmijas un 50 matemātikas augstākā mācību satura apguves līmeņa eksāmena kārtotāji. Savukārt optimālā līmeņa eksāmenos 15 % nav sasnieguši aptuveni 250 angļu valodas, 170 latviešu valodas un 2700 matemātikas eksāmena kārtotāji.

Te gan jāuzsver, ka pārsvarā tie bijuši 11. klases skolēni, tālmācības programmu izglītojamie un profesionālās izglītības iestāžu 3. kursa audzēkņi. Tāpat kā vidusskolas, tā arī pamatskolas eksāmenu vidējo vērtējumu ietekmē gan katra eksāmena kārtotāju kopējais skaits, gan to skolēnu skaits, kas eksāmenu kārtāja otrreiz, kā arī skolēnu attieksme pret eksāmena kārtotāšanu (piemēram, nezināmu iemeslu dēļ neierašanās uz kādu no eksāmena daļām, neaizpildītu atbilžu lapu iesniegšana, minimālā darba apjoma neievērošana u. c.), kā arī neatļautu palīgīdzekļu (piemēram, viedtālruna) atrašanās pie skolēniem eksāmena laikā.

Lūk, neliels salīdzinošs ieskaits pagājušā gada un šīgada eksāmenu latviešu valodā, angļu valodā un matemātikā rezultātos:

9. klašu eksāmenu rezultāti

	2022./2023. m.g.		2023./2024. m.g.*	
	Vidējais vērtējums	10 % nesasniedza	Vidējais vērtējums	10 % nesasniedza
Angļu valoda	66,1 %	143 skolēni	63,9 %	155 skolēni
Latviešu valoda	58,1 %	90 skolēni	59,1 %	106 skolēni
Matemātika	50,5 %	826 skolēni	43,2 %	654 skolēni

12. klašu eksāmenu rezultāti

	2022./2023. m.g.		2023./2024. m.g.*	
	Optimālais līmenis	Augstākais līmenis	Optimālais līmenis	Augstākais līmenis
Angļu valoda	63%	65%	62%	66%
Latviešu valoda	54%	56%	55%	55%
Matemātika	35%	60%	34%	59%

* Šie ir 2023./2024. m.g. centralizēto eksāmenu pirmie provizorisks rezultāti, kas vēl tiks precizēti pēc galīgo rezultātu apstrādes un apelācijai iesniegto darbu pārvērtēšanas. Oficiālie statistikas dati varētu būt gaidāmi augusta beigās.

Āgenskalna Valsts ģimnāzijas latviešu valodas un literatūras skolotāja **IVETA RATNĪKA**, kuras dzimtā puse ir Rēzekne, maijā dalījās savās pārdomās par, viņasprāt, nesaprotamajiem eksāmena satura izvēles kritērijiem, retoriski vaicājot, kāds ir pamatojums tam, ka analīzei izvēlēts konkrēta autora – Zigmunda Skujiņa – teksts, lai arī ir gana daudz citu tematiski aktuālu un/ vai jubilejas svinošu autoru, kuru darbu analīze būtu loģiskāka un skolēniem saprotamāka un jēgpilnāka.

Lūdzu Ivetai sniegt komentāru par konkrēto eksāmenu, eksāmenu rezultātiem kopumā un to, cik liela nozīme, viņasprāt, ir skolu reitingiem:

«Es gribētu dzīvot pasaulē bez reitingiem, kuri it kā izsaka cilvēka kvalitāti (laba/ slihta skolotāja, skola), nevis vidējo aritmētisko rādītāju mācību procesa rezultāta kvalitātei. Dzīvot pasaulē, kurā apsēstība ar statistiku un rezultātu neaizstāj procesu un labbūtību un nesāk mūs ietekmēt tā, ka nikni lūram savās iekšējās bailēs pāri plecam uz to, kā citi sasniegt rezultātu.»

Viens pagasts, pilsētas skola lepojas ar rezultātiem, kas liek satraukumā vaimanāt citai, dažus kilometrus atstāt esošai skolai, pagastam, pilsētai, un ir skaidrs – jebkuram reitingam ir nozīme, ja salīdzinām tikai katru vienu skolēnu un, iespējams, katras skolas to pašu skolēnu rezultātus izaugsme – kāds bija zināšanu, prasmiņu kopums un kā tas ir mainījies. Tikai atšķirība starp šiem datiem varētu ticami uzrādīt, cik tad kvalitatīvs vai ne ir mācību process. Reizēm ir izdarīts neticami daudz, lai pārveltos pat nožēlojamajai 15 % latiņai, reizēm neveiksme ir rezultāts ap 80 %, ja strādā padziļināti. Tāpat liela nozīme, vai šo jebkādu procentu ir sasniedzis vienīgais kāda eksāmena kārtotājs vai 145, kā tas ir mūsu ģimnāzijā 12. klasē šogad, jo daudz vieglāk ir sagatavot dažus, nevis ievērojamu kārtotāju pūli.

Eksāmeniem noteikti nebūtu nepatīkami jāpārsteidz vai jāsamulsina skolēns, nav arī laba prakse, ja mācību priekšmetu olimpiādes materiālu atlase vieniem un tiem pašiem skolēniem šķiet loģiskāka nekā eksāmenā (jo bija precīza olimpiādes programma, izlasāmo darbu saraksts utt.). Mani personiski ļoti sarūgtināja augstākā līmeņa latviešu valodas eksāmens, kura gadījumā garām palaista šķita iespēja aktualizēt, piemēram, kāda pagājušā gada jubilāra (Vācietis, Ziedonis, Plūdons, Sudrabkalns, «Elles ķēķa» autori) daiļradi vai kādu problēmu, kas šobrīd tiešām ir sabiedriski aktuāla (varas un indivīda konflikts, sabiedrības polarizācija, valodas statuss un atšķirīgās izpratnes par to). Arī eksāmena standartizācija, ko klausījos, nerādīja līdz galam pārliecību, ka ir vienota izpratne, kas tad bija šo tekstu temats, aktualitāte un problemātika (tā gadās, ja analizēt liek mazāk izteiksmīgu 90. gados tapušu recenziju par nekur paraugprogrammā un stundās nepieminētu autoru un viņa eseju), autora stilam tipiski valodas līdzekļi (sic! Daži skolēni pirmo reizi dzīvē dzirdēja par šāda autora esamību, turklāt standarts pilnībā pieļauj, ka skolotājs visai brīvi izvēlas, kuru autoru daiļradei pievērst uzmanību). Līdz ar to būtībā apgrūtināta ir arī šādu darbu vērtēšana, jo tiek pieļauta nevajadzīga subjektivitāte, paļaušanās uz skolotāja gaumi un to, vai skolēna piesauktais konteksts šķiet veiksmīgs vai ne, vai šāda analīze skolotājam šķiet radoša vai ne. Jā, manu skolnieču rezultāts ir normāls tik neveiksmīgam eksāmena saturam (75 % vidējais), bet atkal – ko gan šis cipars, lai arī krietni augstāks par valsts 55 %, īsti pasaka par to, kas ir vai nav apgūts?

Joprojām nesaprotu, kāpēc 9. klases skolēni latviešu valodas eksāmenā drīkst runāt iepriekš sagatavotu runu, nevis veido jaunu, kā tas ir angļu valodas eksāmenā. Ko tieši mēs ar šādu uzdevumu imitējam? Domāju, ka arī citu mācību priekšmetu gadījumā ir daudz šādu retorisku jautājumu.

Skolas ir nogurušas no reitingu un statistikas ekseļiem. Mūsu ģimnāzijā vēl neviens nav apsēdies, lai saskaitītu šos vidējos rezultātus, jo būtībā tas ir tikai cipars, kas norāda uz vidējo sakritību kopumu konkrētā datumā, risinot konkrētos uzdevumus.»

Savās pārdomās par eksāmenu rezultātiem un iemesliem, kāpēc tie neuzlabojas, sociālajā tīklā *Facebook* dalījies arī pusaudžu terapeits un psiholoģijas pasniedzējs **NILS SAKSS KONSTANTINOVS**. Rakstot skarbi, ka «ir milzīgs skaits bērnu, kas nesasniedz savu spēju potenciālu ne mācībās, ne vēlāk arī dzīvē» un «valsts izglītības sistēma ir šobrīd salauzta un no Rojas ārkārtas stāvoklim», vienlaikus viņš norāda, ka tomēr viss vēl nav bezcerīgi un neapgriezeniski.

Kā vienu no iespējamajiem risinājumiem situācijas uzlabošanai Nils Sakss Konstantinovs redz dažādas skolas dažādiem bērniem – šobrīd, neatkarīgi no skolas veida

(ģimnāzijas, parastās skolas, tehnikumi, tālmācības skolas), mācību programma ir viena, un gala eksāmeni tie paši. Pēc viņa domām, skolu sistēmu derētu sakārtot, iespējamā shēma varētu būt šāda:

Ģimnāzijas – tikai vispārīgākajiem, atlasīti veicot ne tikai pēc zināšanu pārbaudes, bet arī personiskajām kvalitātēm un psihoemocionālās stabilitātes, kas ļautu izvairīties no mentālās veselības krīzes un izdegšanas. Šo skolu rezultāti būtu jāvērtē nevis pēc centralizētajiem eksāmeniem, bet pēc tā, cik skolēnu iestājas pasaules Top 50 universitātēs. Ņemot vērā skolēnu skaitu Latvijā, šādas ģimnāzijas varētu būt trīs un tajās varētu sakoncentrēt universitāšu līmeņa mācībspēku, tostarp no citām valstīm.

Skolas – absolūtais vairums mācību iestāžu, paredzētas bērniem, kuri ir spējīgi mācīties pēc diezgan prasīgas vispārējās izglītības programmas. Te vienīgā atlase varētu būt tas, vai bērns spēj mācīties pēc vispārējās programmas un iekļauties skolas kolektīvā, jo «laba skola ir nevis tā, kas izvēlas «labos» skolēnus, bet tā, kas visus skolēnus spēj sagatavot labā līmenī», kam nepieciešama spēcīga skolas vadība ar skaidru vīziju, vienota skolas iekšējā kultūra un autonomija skolai. Liekot uzsvāru uz skolu iekšējo kultūru un vērtībām, tās veidotos diezgan atšķirīgas, attiecīgi vecāki varētu izvēlēties, viņuprāt, piemērotāko.

Tehnikumi – skolas, kur veiksmīgai dzīvei sagatavot jauniešus pieprasītām, labi apmaksātām profesijām, to funkcijai būtu jābūt tieši profesionālajai apmācībai un praktiskā darba apgūšanai, no mācību priekšmetiem saglabājot tikai matemātiku, latviešu valodu un angļu valodu – līdzīga shēma esot, piemēram, Lielbritānijā. Te gan jāradā risinājums tiem, kas pēc tehnikuma tomēr vēlētos iestāties augstskolā, piemēram, papildu mācību gads u. c.

Terapeitiskās skolas – nedaudz skolu bērniem, kas nespēj iekļauties parasto skolu kolektīvos intelektuālo vai uzvedības un psihhomeocionālo grūtību dēļ. Te būtu koncentrēti atbalsta personāls un īpaši apmācīti pedagogi, kuru šobrīd nepietiek visām skolām, bet pietiktu dažām. Iespējams, šis arī būtu veids, kā saglabāt slēgšanai paredzētas skolas laukos.

Tālmācības skolas – šobrīd katrs piektais vidusskolēns mēcās attālināti, un ar katru gadu šis skaits pieaug, ko Nils Sakss Konstantinovs uzskata par neprātīgu tendenci, atgādinot, cik «labi» skolēniem mācīties mājās pie datora bija pandēmijas laikā. Tālmācībai ir sava loma, bet nelielam skaitam bērnu, kas fizisku iemeslu dēļ pastāvīgi vai uz kādu laiku nevar apmeklēt skolu, profesionālajiem sportistiem un mūziķiem u. c., tomēr populārs šis formāts, viņuprāt, ir kļuvis nevis tādēļ, ka tas būtu labākais un mūsdienīgākais izglītības ieguves veids pusaudžiem, bet gan tāpēc, ka tas ir ienesīgs biznesa modelis un ir sliktas vai neeksistējošas, tehnikumi un terapeitiskās skolas.

Nils Sakss Konstantinovs sola arī turpmāk dalīties pārdomās un idejās par šo tēmu, tāpēc, ja jums tā ir aktuāla, var sekot informācijai viņa profilā sociālajā tīklā *Facebook*.

Dati un informācija – no vietnēm www.visc.gov.lv un <https://www.izm.gov.lv/> Publicitātes foto

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Eksāmenu rezultāti – līdzīgi kā pagājušajā gadā» saturu atbild SIA «Vietēja».

MAF
Mediju atbalsta fonds